

lem udgifter og indtægter i arbejdsløshedsforsikringsordningen genbekræftes. Kommunernes situation nævnes for første gang. Råstofudvinding som mulig kilde til genbetaling af danske statslån nævnes direkte. Der er ingen adskillige mellem „lender of last resort“ problematikken og statslån i al almindelighed. I punkt 7 nævnes nedsettelse af et færøsk-dansk udvalg til belysning af kapitalmarkeds- og likviditetsforhold på Færøerne. Sidstnævnte burde være sket meget tidligt i kriseforløbet, og analyseperioden burde være tiden fra 1982, hvor den nominelle rente halveredes i Danmark.

Den 30. november 1993 erklæres Fossbankin konkurs. Fossbankin havde i juni 1993 en balance på 363 mio. kr.! Finansieringsfonden af 1992 videreførte Nationalbankens opfattelse af „lender of last resort“ problematikken, svarende til Solows opfattelse jf. afsnit 2. Det er på dette tidspunkt en håbløs disposition på Færøerne. Der var på Færøerne kommet en begyndende tillid til, at bankerne ikke gik konkurs, og få havde hæftet sig ved, at garantien alene gjaldt Sjóvinnubankin og Føroya Banki. Herved svandt tilliden til banksystemet, som i forvejen var lille, yderligere, uden at noget særligt positivt blev opnået. Opsparing ud over indskydergarantien gik tabt, og bitterheden og afmagten forøgedes.

Den kommende tid

Status er for nærværende, at der via Finansieringsfonden af 1992 er tilført banksystemet 475 mio. kr. i oktober 1992, 350 mio. kr. i februar 1993, 560 mio. kr. i juni 1993 og 1,3 mia. kr. i oktober 1993, dvs. „lender of last resort“ for 2,7 mia. kr. Hertil kommer 332 mio. kr. fra Den Danske Banks aktieemission og tilførsel af ansvarlig kapital, dvs. godt 3 mia. kr. i alt.

I juni 1993 var Sjóvinnubankins balance 3,2 mia. kr. og Føroya Bankis balance 4,3 mia. kr. En sammenholdelse af disse tal med kapitaltilførselen viser det håbløse i situationen. Man kan ikke give krisehjælp til realkonomiske problemer via „lender of last resort“ funktionen uden at forøge omkostningerne, dvs. gøre effektiviteten i støtten lavere end ved direkte støtte.

Problemerne er langt fra løst. Betragtes det lave prisniveau for hushandlere, ses det tydeligt, at priserne ligger betydeligt under, hvad der er forudsat, hvilket i princippet skal løse nye betydelige hensættelseskrav.

Det stærkt vigende indkomster betyder ligeledes, at færre kan klare deres økonomiske forpligtelser, hvilket øger kravet til hensættelser på debitorer.

Eneste opmuntrende træk er det stigende aktie- og obligationskurser i Danmark.

Det er krigelig på tide, at penge- og kreditforholdene fra 1982 undersøges grundigt, og at der stilles materiale til rådighed for en sådan undersøgelse.

Ligeledes er det på tide, at „lender of last resort“ problematikken afklares såvel i relation til teori og praksis som i relation til politikere og forvaltning og indbyrdes mellem forvaltningerne, med henblik på tydelig signalgivning.

Spørgsmål i forbindelse med bankkrisen.

Når vi efterfølgende her i februar 1994 betragter bankkrisen i de sidste 1 1/2 år, rejser der sig en række spørgsmål, som det vil være vigtigt at få belyst nærmere af hensyn til relationerne mellem Færøerne og Danmark, af hensyn til „lender of last re-



sor“ problematikken politiske og økonomiske indhold og af hensyn til belysning af Finansilsynets og Nationalbankens forvaltning på dette område.

Centrale spørgsmål i relation til 6. oktober aftalen:

- 1) Hvordan så situationen egentlig ud i Føroya Banki i oktober 92?
- 2) Giver det mening på Færøerne ikke at gennemgå begge storbanker, før Tilsynet reagerer?
- 3) Betydningen af, at Den Danske Bank ejede 62% af aktierne i Føroya Banki, men intet af Sjóvinnubankin?
- 4) Hvorfor var andre banker ikke inde og vurdere Sjóvinnubankin?
- 5) Hvordan kunne krisen opfattes så begrænset og kortvarig, som det ses af de anvendte instrumenter (5-årigt statslån, den beskudte kapitaltilførsel, § 8 i Vedtægterne for Finansieringsfonden af 1992, hvor der bl.a. tales om aftale om tilbagebetaling inden 1. januar 1999)?
- 6) Hvorfor accepteres IMF-modellen uden videre på Færøerne? (Den danske regering satsede formentlig på modellen, fordi den i relation til hjemmestyrerproblematikken forekom som en neutral, bekvem mulighed).
- 7) Hvorfor erkendte staten ikke straks „lender of last resort“ problematikken, men først i maj 1993?

Centrale spørgsmål i relation til efteråret 1992 og februaraftalen 1993:

- 1) Var en aktieemission til kurs 160 i Føroya Banki baseret på en realistisk værdiansættelse?
- 2) Hvorfor fortsatte politikken med begrænset ad hoc overførsler?
- 3) Skal strukturtiltagene ses som en begyndende erkendelse af IMF modellens manglende mulighed for at løse krisen?
- 4) Hvor meget føling med udviklingen i Føroya Banki har offentlige instanser på dette tidspunkt?

Spørgsmål i relation til perioden frem til sommeren 1993:

- 1) Var det konkurrence mellem bankerne, der førte til Finansieringsfondens ønske

om ændrede ejerforhold i bankerne?

- 2) Var det frygt i Den Danske Bank for nødvendigheden af yderligere kapitaltilførsel til Føroya Banki, der førte til martsaftalen?
- 3) I hvilket omfang var Landsstyret draget ind i denne aftale?
- 4) Hvad førte til regeringens mere præcise opfattelse af krisens karakter i maj 1993?

Spørgsmål i relation til efteråret 1993:

- 1) Hvor meget af kapitaltilførselen vedrører engagementet i Sjóvinnubankin og hvor meget i Føroya Banki?
- 2) Hvordan kunne det økonomisk set tålelige krav om budgetforbedring på 250 mio. blive en del af aftalen? Var det politisk pres?
- 3) Hvorfor havde regeringen ikke styrke til at leve op til majaftalen? Resultatet bliver igen tydelig signalering og øgede tale.
- 4) Beslutningsprocessen bag Fossbankins konkurs. Hvem traf beslutningen? Var der enighed? Hvorfor valgtes ikke en fusionsmodel? Efter eventuelt en 6. Juli Banks model?

8. Interesser involveret ved Sjóvinnubankins vanskeligheder oktober 1992

Da Sjóvinnubankin kom i vanskeligheder i oktober 1992, kunne banken gå konkurs, blive fusioneret med en anden bank eller få kapitaltilførsel fra Nationalbanken/staten. Disse tre muligheder var teoretisk tilstede.

Nærværende afsnit analyserer de interesser, der rent faktisk var i forbindelse med de teoretiske muligheder med henblik på en dybere forståelse af baggrunden for beslutningen om kapitaltilførsel fra staten over Landsstyret via Finansieringsfonden af 1992.

På Færøerne var der 3 banker og 3 sparekasser. Føroya Sparikassi fra 1832, Norðoya Sparikassi fra 1919 og Suðuroyar Sparikassi fra 1943. I 1990 havde sparekasserne en samlet balance på 3,450 mia. kr. Banklovgivningen betingede, at der var stor forskel på henholdsvis bankernes og sparekassernes udlånsaktiviteter og risikopro-

fil. Risikoprofilen i sparekasserne var af denne årsag meget lav.

Føroya Banki var den største bank, oprettet i 1906 og med 62 pct. af aktiekapitalen ejet af Den Danske Bank. Balancen var i 1990 på 6,379 mia. kr.

Sjóvinnubankin var oprettet i 1932 og var næsten af samme størrelse som Føroya Banki. Hovedaktionærerne var Fiskasøla og forsikringsselskabet Tryggingarsambandið. Balancen var i 1990 på 4,982 mia. kr.

Fossbankin var en lille ny bank fra 1986 med en balance i 1990 på 480 mio. kr.

Interessenterne i det danske rige i beslutningen i oktober 1992 var væsentligt følgende, ikke nævnt i prioriteret rækkefølge:

1. Aktionærerne i Sjóvinnubankin
2. Indlånerne i Sjóvinnubankin
3. Andre kunder i Sjóvinnubankin
4. Landsstyret
5. Staten
6. Nationalbanken
7. Finansilsynet
8. Den Danske Bank
9. Andre danske pengeinstitutter.

Ad 1. Aktionærerne ville ved konkurs tabe deres aktiekapital og må, i det omfang de er blevet hørt, have tilkendegivet, at de ikke kunne eller ikke ville tilføre yderligere kapital. Hvorvidt de gjorde noget for at få andre banker i Danmark eller i udlandet interesserede i at skyde kapital ind, har bestyrelsen, så vidt jeg ved, ikke tilkendegivet noget om. Hovedinteressen har været en kapitaltilførsel, og den har formentlig syntes lettest opnåelig via en offentlig instans.

Ad 2. Indskyderne var dækket af indskydergarantiordningen, som gælder for både Færøerne og Danmark. Indskud op til 250.000 kr. ville blive dækket, mens indskud over denne størrelse ville indgå i et eventuelt konkursbo. Indskydere, der ville få deres indskud dækket, ville formentlig ved en rationel overvejelse have en fordel i konkurs, hvis yderligere privat tilførsel af kapital eller fusion var udelukket. Det skyldes, at de ikke som skatteydere i så tilfælde ville blive nødt til at bidrage til tilbagebetaling af Landsstyrets lån til staten. Landsstyrets indestående i

Sjóvinnubankin på dette tidspunkt er ikke offentligt oplyst. I tilfælde af, at et sådant indestående var væsentligt over 250.000 kr., kunne vurderingen blive anderledes.

Ad 3. Andre kunder i Sjóvinnubankin. Her kan være tale om, at andre banker kan have haft væsentlige indskud i Sjóvinnubankin (uoplyst). Desuden alle, der har lån og almindelige igangværende bankforretninger. Alle i denne gruppe har haft en primær interesse i bankens videreførelse.

Ad 4. Landsstyrets interesser har dels omfattet egne engagementer med Sjóvinnubankin og engagementer, hvortil Landsstyret havde ydet garanti (væsentligt trawlerne). Hertil havde Landsstyret en interesse i, at der skulle opstå mindst mulig usikkerhed om færøsk bankvæsen. Disse interesser har peget entydigt i en interesse for videreførelse af banken.

Ad 5. Statens interesser har ligget på to områder. At den ene store bank på Færøerne gik konkurs kunne skade danske udlandsinteresser på det finansielle område og så en vis tvivl om dansk pengevesen. Ligeledes at en dansk ejet bank (Føroya Banki) skulle blive eneste store bank kunne være problematisk i relation til hjemmestyrerordningen. Væsentligt har dog uden tvivl været, at en konkurs kunne underminere Landsstyrets økonomi, og hvordan kan offentlige instanser som kommunerne og ikke mindst Landsstyret og dermed hele Hjemmestyreordningen gå konkurs? Kort sagt, staten havde en stærk interesse i, at banken fortsatte og på en sådan måde, at beslutningen var Landsstyrets.

Ad 6. Nationalbanken, som i sin politiktilkendegivelse siden 6. Juli Bank sagen i Danmark har fulgt Solows opfattelse (jf. afsnit 1), ville gå ind for videreførelse af banken. Dette ville også være i overensstemmelse med den klassiske opfattelse af „lender of last resort“ problematikken (jf. afsnit 1), idet banken ansås solvent med aktiekapitalen nedskrevet til 15 mio. kr.

Færøernes forfatningsmæssige status og udlånslån forstærkede yderligere Nationalbankens interesse i en videreførelse.

Nationalbankens stærke ind-

flydelse ses på ordningen med Finansieringsfonden af 1992 med en nationalbankdirektør som formand og på vedtægternes udformning.

Ad 7. Finansilsynet har selvfølgelig haft en interesse i en ordning, der giver kontinuerligt forløb i bankvæsen og dermed en videreførelse. Hvorfor Finansilsynet løsningsmæssigt nærmest forekommer koblet ud af beslutningsprocessen sammenholdt med Finansilsynets rolle ved bankkriser i Danmark, er ikke oplyst.

Ad 8. Den Danske Bank har haft en selvstændig interesse i at undgå en konkurs. Skulle indskydergarantien blive udløst, ville Den Danske Bank skulle bidrage med det største beløb, formentlig henimod 1 mia. (da sammensætningen på indlån over og under 250.000 kr. ikke er oplyst, må beløbet bero på et skøn). Hertil kommer, at uroen kunne tænkes at forplante sig til Føroya Banki med yderligere tab til følge. Hertil kommer, at problemerne med Hafnia A/S i Danmark netop var aktuelle i denne periode. Kort sagt, Den Danske Bank har haft meget klare og store interesser i at undgå konkurs, samtidig med at en eventuel kapitaltilførsel på eget initiativ fra Den Danske Bank ikke har været interessant.

Ad 9. Pengeinstitutterne i Danmark som sådan har heller ikke ønsket en konkurs, da de herved skulle betale til indskydergarantien. At fiskeriet er i krise, er kendt for alle, så en direkte interesse i at tilføre kapital – ikke mindst med Nationalbanken så dybt involveret fra starten – har været forretningsmæssig uinteressant.

Det kan konkluderes, at analysen af interesserne peger så at sige entydigt i retning af videreførelse af Sjóvinnubankin. Som omtalt i afsnit 1 giver økonomisk teori ikke et entydigt svar på, hvilken beslutning, der skal tages i en sådan situation. At kritisere beslutningen om videreførelse af banken er der derfor ikke belæg for. Hvad der derimod kan diskuteres og også kritiseres, er udformningen af videreførelsen og den ledsagede økonomiske politik fra oktober 1992 og frem.